

Wojciech Wróblewski

Innowacja pedagogiczna „Podstawy dziennikarstwa i komunikacji społecznej” formą kształtowania kompetencji komunikacyjnych

Profesor Walery Pisarek, autor licznych opracowań medioznawczych oraz propagator kultury języka polskiego, w opublikowanym w 2008 roku „Wstępie do nauki o komunikowaniu” podjął się próby zdefiniowania procesu porozumiewania się. Komunikowaniem nazwał przekazywanie treści na trzech poziomach: psychicznym, intelektualnym i emocjonalnym, czyli wymianę myśli i odczuć. Definicja ta rozszerzona została przez Bogusławę Dobek-Ostrowską, która wskazała, iż proces porozumiewania się jednostek dotyczy także wiedzy i idei oraz odbywa się przy wykorzystaniu zróżnicowanych środków. Ma zatem charakter interpersonalny, społeczny, masowy i międzykulturowy oraz charakteryzuje się kreatywnością i dynamizmem, a także przyczynia się do wytworzenia między jego uczestnikami określonych interakcji, a zatem może być traktowany jako najważniejsze narzędzie kształtowania wiedzy o świecie i człowieku.¹ Nie sposób nie odnieść wrażenia, że wspomniane powyżej definicje pokazują, jak ogromne znaczenie ma komunikowanie się dla człowieka XXI wieku. Zwłaszcza w dobie rozwoju technologicznego i postępu cywilizacyjnego refleksja nad sposobami, formami i kanałami przekazu informacji wydaje się być koniecznością. Jak podkreśla bowiem Herbert Marshall McLuhan, komunikowanie jest nierozzerwalnie związane z rozwojem człowieka, a współczesną jednostkę zdecydowanie możemy określić mianem „homo communicans”.²

Najważniejszym zadaniem, które staje przed nauczycielem, zwłaszcza polonistą, jest ukształtowanie postawy aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz umiejętności sprawnego porozumiewania się językiem, jako narzędziem wymiany myśli. W przestrzeni współczesnych przemian cywilizacyjnych oraz rozwoju nowych form i kanałów komunikacyjnych jest to jeden z zasadniczych elementów edukacji polonistycznej. Wpisuje się on w ramy obecnego we współczesnej edukacji trendu kształtowania kompetencji kluczowych, związanych z traktowaniem uczenia się jako procesu ciągłego, ustawicznego i trwającego przez całe życie. Już w zaleceniach Parlamentu Europejskiego

z 18 grudnia 2006 roku znalazła się nie tylko definicja porozumiewania się w języku ojczystym, jako *zdolności wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie oraz językowej interakcji w odpowiedniej i kreatywnej formie w pełnym zakresie kontekstów społecznych i kulturowych*, ale także wskazanie celu kształtowania tego obszaru kompetencji kluczowych. Efektem ich doskonalenia miała być bowiem *skłonność do krytycznego i konstruktywnego dialogu, świadomość oddziaływania języka na innych ludzi oraz, co bardzo istotne, potrzeba rozumienia i używania języka w sposób pozytywny i odpowiedzialny społecznie*.³ Obecnie wymagania dotyczące kompetencji kluczowych uległy zmianie związanej z dokonującym się procesem przeobrażeń społecznych, wzrostem znaczenia rozwoju technologicznego i będącej jego wynikiem konieczności wdrażania rozwiązań pozwalających na kształtowanie się mechanizmów dostosowawczych. Dlatego też w zaleceniach Rady Unii Europejskiej z 22 maja 2018 roku pojawił się zapis dotyczący już nie tylko umiejętności rozumienia i tworzenia informacji czy interpretowania pojęć, ale także wykorzystywania w procesie uczenia się *obrazów, dźwięków i materiałów cyfrowych we wszystkich dziedzinach i kontekstach*. Duży nacisk położono również na kształtowanie świadomości komunikacyjnej, czyli zdolność rozróżniania rodzajów interakcji słownej, znajomość niezbędnego zakresu tekstów literackich oraz innych tekstów kultury.⁴ Widać zatem wyraźnie, iż wskazane powyżej zalecenia ogromną wagę przywiązują do podejmowania wszelkich działań kształtujących i utrwalających potrzebę rozwoju własnych umiejętności, wiedzy i doświadczenia. Warto podkreślić, iż budowanie potencjału opartego na kompetencjach kluczowych jest niezwykle korzystne z punktu widzenia edukacji szkolnej. Pozwala na poszerzanie zdolności poznawczych uczniów, umożliwiających młodzieży pełniejszą interpretację świata i kształtowanie relacji z innymi ludźmi.

Zanim omówiona zostanie innowacja pedagogiczna, będąca przedmiotem niniejszego artykułu, warto

1. B. Kudra, *O komunikacji społecznej*, w: Komunikowanie publiczne. Zagadnienia wybrane, pod red. B. Kudry, E. Olejniczaka, Łódź 2014, s. 9-10
2. J. Smoleń, *Homo communicans*, „Vox Patrum” 2008, s. 965

3. www.ore.edu.pl/ [dostęp: 19.11.2023]

4. [www.eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=en](http://www.eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=en) [dostęp: 27.11.2023]

również zwrócić uwagę na jeden z najistotniejszych aspektów współczesnej edukacji, a zwłaszcza kształcenia polonistycznego w szkole ponadpodstawowej. Wymaga on od nauczyciela podjęcia, często trudnej i wykraczającej poza tradycyjny program, a także zdecydowanie interdyscyplinarnej analizy procesów komunikowania się młodzieży, dla której klasyczny paradygmat komunikacji międzyludzkiej, jest już swego rodzaju „anachronizmem”. Musimy bowiem mieć świadomość dokonującej się wciąż rewolucji informacyjnej, w której kluczową rolę odgrywa obecność młodzieży w przestrzeni internetowej. Jak podkreśla Rafał Guzowski w artykule *Internet źródłem zmian paradygmatu komunikacji międzyludzkiej*, weszliśmy w kolejną erę, której cechą jest bycie on-line. Za wybitnym socjologiem Anthony Giddensem powtarza on, że jedną z konsekwencji rozwoju technologicznego jest konieczność ciągłego przystosowywania się do dokonujących się zmian, opanowywania nowych umiejętności, chociażby poprzez obsługę nowych urządzeń czy programów.⁵ Jednocześnie warto zauważyć, że w swoich licznych pracach brytyjski badacz wielokrotnie zwracał uwagę na cechy późno nowoczesnej rzeczywistości – takie; jak chaos, płynność i wielość perspektyw, a także zaufanie do skomplikowanych systemów technicznych. Należy mieć zatem świadomość, iż sposób pojmowania procesów komunikacyjnych, relacji międzyludzkich czy językowego obrazu świata kolejnych pokoleń zdecydowanie różni się od siebie. Ze względu na rozmiar niniejszego artykułu niemożliwym jest przeprowadzenie dokładniejszej analizy tego zjawiska socjologiczno-psychologicznego, ale warto przytoczyć krótki fragment artykułu Magdaleny Wasylewicz *Transformacja sposobu komunikowania się pokolenia X, Y, Z – bilans zysków i strat*. Badaczka bardzo wyraźnie wskazuje w nim, iż dla przedstawicieli pokolenia Z, urodzonego w latach 1995-2005, bycie użytkownikiem sieci społecznościowych jest nieustającą potrzebą. Przedstawiciele tej generacji nie traktują Feacebooka czy Instagramu jedynie jako narzędzia komunikacji, ale jako przestrzeń ich własnej aktywności twórczej. Jak stwierdza badaczka, bycie cały czas on-line jest poszerzeniem ich fizycznej i mentalnej bytności.⁶ Jaka może być zatem rola nauczyciela polonisty? Podejmowanie działań związanych z łączeniem treści kształcenia, rozważne tworzenie strategii edukacyjnych, w których zagadnienia komunikacyjne i medialne, stanowiąc będą jeden z elementów kształtowania kompetencji przyszłości.

5. Guzowski, *Internet źródłem zmian paradygmatu komunikacji międzyludzkiej*, w: *Komunikowanie się młodych ludzi we współczesnym świecie*, pod red. K. Wolotek-Ścianki, M. Szyszki, Białsko-Biała 2014, s. 131-132

6. M. Wasylewicz, *Transformacja sposobu komunikowania się pokolenia X, Y, Z – bilans zysków i strat*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika” 2016, s. 18-139

W roku szkolny 2022/2023 w ofercie edukacyjnej I Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Krzywoustego w Słupsku pojawiła się klasa o profilu psychologiczno-społecznym. Program kształcenia wzbogacony został w niej o przedmiot uzupełniający – podstawy psychologii, prowadzony przez pomysłodawcę nowego kierunku kształcenia Macieja Maraszkiewicza, psychologa szkolnego i pracownika naukowego Uniwersytetu Pomorskiego w Słupsku oraz **innowację pedagogiczną – „Podstawy dziennikarstwa i komunikacji społecznej”**, realizowaną w ramach edukacji polonistycznej w zakresie rozszerzonym. Zaproponowany profil kształcenia zwrócił uwagę absolwentów szkół podstawowych, zainteresowanych zagadnieniami psychologii oraz innych nauk społecznych, takich jak: socjologia, ekonomia czy nauki polityczne oraz młodzieży wykazującej się predyspozycjami humanistycznymi i lingwistycznymi. Zmiany w ofercie edukacyjnej były związane z oczekiwaniami absolwentów szkół podstawowych, które wynikały z analizy przeprowadzonego wcześniej badania preferencji wśród ósmoklasistów. W klasie o profilu psychologiczno-społecznym realizowana jest rozszerzona podstawa programowa z zakresu języka polskiego, wiedzy o społeczeństwie oraz języka angielskiego. Taki dobór przedmiotów wynikał z oczekiwań młodzieży oraz zakładanych efektów kształcenia i możliwości kontynuowania dalszej edukacji akademickiej, między innymi na kierunkach społecznych i humanistycznych. Założeniem twórców było również zwiększenie aktywności młodzieży w środowisku lokalnym, zwrócenie uwagi młodych ludzi na współczesne procesy społeczne, polityczne, gospodarcze i kulturowe. Stąd też pomysł na wzbogacenie edukacji polonistycznej o tematykę związaną z szeroko pojmowaną komunikacją społeczną w połączeniu z zagadnieniami dziennikarskimi (rolą mediów, formami wypowiedzi dziennikarskiej, komunikowaniem się za pomocą mediów społecznościowych). Problematykę tę, obecną w licealnej edukacji polonistycznej, zwłaszcza w zakresie nauki o języku, najefektywniej można było wprowadzić poprzez zastosowanie innowacji pedagogicznej.

Jej przygotowanie poprzedziło dokonanie analizy treści kształcenia polonistycznego oraz programu nauczania w zakresie wiedzy o społeczeństwie. Założono bowiem współpracę między nauczycielami obu przedmiotów oraz podejście interdyscyplinarne, zwłaszcza przy realizacji projektów edukacyjnych czy udziale młodzieży w akcjach społecznych, pozwalających na wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności oraz kształtowanie postaw prospołecznych, a także rozwijanie kompetencji kluczowych. Wśród celów innowacji znalazło się między innymi: zaznajomienie uczniów

ze współczesnymi procesami komunikacji społecznej oraz technikami komunikacyjnymi, przekazanie wiedzy o różnych poziomach i formach komunikowania, a także uświadomienie problemów związanych z wprowadzaniem nowych kanałów przekazywania informacji i kształtowania opinii. Nie zabrakło także zagadnień związanych z kompetencjami językowymi, dotyczącymi chociażby zjawisk charakterystycznych dla współczesnej polszczyzny. Duży nacisk położony został również na doskonalenie umiejętności interpersonalnych (organizacja pracy w zespole, zarządzanie projektem) czy wystąpień publicznych, w tym kształtowania wizerunku. W trakcie realizacji innowacji uczniowie zapoznają się z najważniejszymi gatunkami dziennikarskimi, formami pracy dziennikarskiej i zagadnieniami etyki zawodu dziennikarza. Służą temu również zajęcia warsztatowe, podczas których młodzież nabywa praktycznych umiejętności przygotowywania różnych form wypowiedzi, a także edycji tekstu. W kolejnych etapach innowacji wprowadzone zostaną także elementy public relations, wiedzy o reklamie i mediach społecznościowych. Zajęcia związane z publikowaniem treści w przestrzeni internetowej zostaną wzbogacone o problematykę odpowiedzialności prawnej, zwłaszcza w zakresie prawa autorskiego. Jest to bardzo istotne zagadnienie, bowiem wśród młodzieży powszechnym zjawiskiem jest nieuprawnione kopiowanie oraz rozpowszechnianie informacji bez wskazania ich autora.

Pierwszy rok realizacji innowacji pedagogicznej „Podstawy dziennikarstwa i komunikacji społecznej”

stanowił etap stopniowego wprowadzania młodzieży w tematykę związaną z procesami komunikowania. Zauważalne było jednak duże zainteresowanie uczniów problematyką zajęć, ich zaangażowanie oraz chęć poszerzania tematyki lekcji o zagadnienia poruszane w środkach masowego przekazu. Młodzież chętnie uczestniczyła również w akcjach społecznych i debatach, jak chociażby w zorganizowanej we wrześniu 2022 roku, we współpracy z Zespołem Szkół Ekonomicznych im. Stanisława Staszica w Słupsku, dyskusji o zdrowiu psychicznym. Przejawem inicjatywy uczniów klasy psychologiczno-społecznej jest także udział w Olimpiadzie Wiedzy o Mediach. Rezultatem samodzielnych poszukiwań i lektury są uczniowskie eseje, których wysoki poziom pozwolił autorom na zakwalifikowanie się do okręgowego etapu tego konkursu. Najważniejszym jednak efektem realizacji innowacji, widocznym już po pierwszym roku zajęć, jest rozwój kompetencji komunikacyjnych młodych ludzi, zwiększenie świadomości kulturowych i społecznych procesów komunikacji, a także kreatywności i otwartości w realizacji projektów i prezentowania ich na forum szkoły oraz społeczności lokalnej.

Wojciech Wróblewski

Nauczyciel języka polskiego w I Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Krzywoustego w Słupsku, autor i realizator innowacji pedagogicznej „Podstawy dziennikarstwa i komunikacji społecznej”.

REL – Młodzieżowym Słowem Roku 2023

Decyzją internautów Młodzieżowym Słowem Roku 2023 został **rel**. Na plebiscytowym podium znalazły się też: **sigma** i **oporowo**. Kapituła przyznała dodatkowo Nagrodę Jury słowu **oddaje**.

Rel, które zdobyło 19 tysięcy głosów, jest wyrażeniem aprobaty dla tego, co mówił przedmówca. Dobrze oddaje charakter komunikacji młodzieży – jak pisze w swoim komentarzu Przewodnicząca Jury Anna Wileczek: *Młodzieżowe słowo roku 2023 r. jest wyrazem zgody. Dosłownie i metaforycznie. Z jednej strony oznacza aprobatę tego, co mówił przedmówca, z drugiej – obrazuje zgodną współpracę uczestników dialogu. Rel ma też (prawie) wszystkie cechy językowego hitu. Jest światowe, pochodzi od angielskiego relatable ‘możliwy do powiązania z czymś’, jest krótkie, funkcjonuje jako samodzielny skrót umożliwiający szybką i puentującą reakcję komunikacyjną, jest przyjazne, gdyż tworzy atmosferę pozytywności przez oddawanie takich znaczeń jak: „zgadzam się z tobą”, „czuję tak samo”, „potwierdzam”, „racja”, i w końcu – jest bardzo popularne wśród młodzieży.*

Drugie miejsce zdobył wyraz: **sigma** – popularne określenie osoby niezależnej, pewnej siebie, podziwianej odnoszącej sukcesy. Na trzecim miejscu znalazło się **oporowo**, używane jako synonim wyrażenia „do oporu / w opór”.

Członkowie kapituły przyznali Nagrodę Jury słowu **oddaje**, wyróżniającemu się w plebiscycie zdominowanym przez zapożyczenia angielskie jako polskie, kreatywne językowo słowo. Wyraz ten oznacza: „coś się opłaca, zwraca włożony wysiłek (niekoniecznie pieniądze)”.

Ze strony: <https://sjp.pwn.pl/mlodziejowe-slowo-roku/haslo/REL-Mlodziejowym-Slowem-Roku-2023;9286107.html>